

Subliem geschilderd

Jet van der Sluis, kunsthistorica

De HeArtfund laureaat 2018/2019 kan terugkijken op een succesvol jaar. Ze exposeerde maar liefst driemaal in den lande en was prominent aanwezig op de Amsterdamse KunstRAI. Liesbeth Piena (Waalre, 1993) won namelijk ook de Sluifjters Prijs 2019. Een aanmoedigingsprijs voor jong schildertalent waaraan niet alleen een forse geldprijs verbonden is, maar ook een solo-expositie tijdens deze gerenommeerde beurs. Hiervoor komen alleen pas afgestudeerde studenten van Nederlandse kunstacademies in aanmerking. Dat Liesbeth door de AKI ArtEZ werd voorgedragen, is niet verwonderlijk. Zij studeerde in 2018 immers cum laude af in Enschede. Met haar krachtige schilderijen was ze een overtuigende winnaar.

Wanneer je het werk van Liesbeth voor het eerst ziet, springen vooral de grafische benadering van het onderwerp en het uitgebalanceerde kleur-gebruik in het oog. Haar schilderijen zijn helder van compositie en bezitten - ondanks de referenties aan de natuur - een opmerkelijk abstracte kwaliteit. Als je de door haar gevolgde weg in het kunstonderwijs kent, is die belangstelling voor heldere, grafische vormen niet zo verwonderlijk. Na de vooropleiding aan de ArtEZ in Arnhem begon ze daar aan de opleiding grafisch ontwerp. Een gestructureerde en tamelijk strenge afdeling, waar keihard gewerkt wordt. Ze ervoer de sfeer er als erg competitief en miste het vrije schilderen. Na ruim twee jaar vertrok ze naar Enschede, waar ze in het tweede jaar mocht beginnen.

In haar beleving vormde deze overgang van toegepaste kunst naar autonoom schilderen een enorme stap, vooral doordat het klimaat aan de AKI zoveel vrijer (en vrijblijvender) is dan in Arnhem.

Toch zijn die jaren in Arnhem van groot belang geweest voor de manier waarop zij de schilderkunst benadert. Ze is sterk analytisch in de manier waarop ze haar onderwerpen ontleedt en vervolgens reduceert tot heldere vormen. Maar dat is slechts één aspect van het verhaal. Ze heeft ook een sterke, beeldende intuïtie, al lijkt dat in tegenspraak met de vorige observatie. In de manier waarop ze omgaat met verf zit een vergelijkbare paradox: ze kiest op gevoel voor een bepaald palet, maar aan die keuze gaan vaak uitgebreide kleur- en materiaalexperimenten vooraf. Piena is een schilderende onderzoeker die zich zowel in haar onderwerp als in haar materialen verdiept. De manier waarop ze de mogelijkheden van haar schildermateriaal verkent, verschilt niet wezenlijk van haar benadering van de (planten)wereld. Ze probeert er dieper in door te dringen om aan de essentie ervan te raken. Die analytische insteek zie je ook in haar afstudeerscriptie over de waarderingsgeschiedenis van de schilder Ellsworth Kelly in Nederland. Een onderzoek waar menig kunsthistorisch student jaloers op kan zijn.

Tijdens haar eindexamen presenteerde ze aan de buitenwand van de aan haar toegewezen ruimte een grote hoeveelheid simpele pentekeningen van het leven van alledag. Vervolgens werd je als bezoeker bijna ‘omver geblazen’ door de monumentale verwerking van details of delen uit deze schetsjes op het schilderslinnen in de expositieruimte zelf. Krachtige, geabstraheerde schilderijen waar het plezier in het schilderen van afspat.

De wordingsgeschiedenis van het grote schilderij *Minnewanka* dat ze daar liet zien, is illustratief voor haar manier van werken. Het doek is geënt op een schets in de open lucht in de buurt van Banff, een stadje in de Rocky Mountains. Liesbeth heeft in 2017 een semester gestudeerd aan de Emily Carr University of Art + Design in Vancouver, waar ze lessen volgde in schilderen, kunstgeschiedenis en stofontwerp. Ze had zich een vrij romantische voorstelling gemaakt van het ‘en plein air’ schilderen in het ruige

landschap van Canada. Een ambitie die zonder auto in een verstedelijkte omgeving moeilijk te realiseren bleek. De keren dat ze de stad wel achter zich wist te laten, was de kou een geduchte tegenstander voor haar als beginnende ‘buitenschilder’. Vastberaden maakte ze van de nood een deugd: ze besloot de natuur ter plekke te schetsen, om er later ‘iets’ mee te kunnen doen. De handeling van het tekenen zorgde tot haar eigen verbazing voor een nieuw soort kijken naar de wereld om haar heen. In dit soort getekende impressies filter je wat voor jou essentieel is en het vastleggen daarvan dwingt je tot nauwgezet waarnemen.

De volgende stap was het vertalen van die geconcentreerde waarneming - van in dit geval een boslandschap - naar een volstrekt ander medium: olieverf op linnen. Op een licht gekleurde grondering maakte ze een olieverschets, losjes gebaseerd op details uit haar tekening. In de uiteindelijke voorstelling is met enige moeite nog een boslandschap te herkennen, maar die raakt door de bijzondere kleurstelling en de grafische abstrahering losgezongen van de realiteit. Het oorspronkelijke bos is getransformeerd tot een tonale symfonie van mauve en grijstinten, waarbinnen subtiel geplaatste overlappingsen en kleuraccenten voor een spannende dynamiek zorgen. Het imposante resultaat is inmiddels aangekocht voor de bedrijfscollectie van Menzis.

Eenmaal geïnstalleerd in het atelier in Hengelo besloot ze zich (voorlopig) toe te leggen op florale motieven. Ze koos een sierlijke kamerplant, een *Calathea Lancifolia*, waarvan ze een serie gouaches maakte. Dit ene plantje vormde de aanleiding tot een beeldende verkenning, waarbij aspecten als overlapping en restruimte evenveel aandacht kregen als de grafische bladstructuur. Binnen dit beperkte motief experimenteerde ze bovendien uitbundig met allerlei verschillende paletten, waardoor ze inzichtelijk maakt van hoeveel invloed kleur is op de sfeer van een afbeelding. Zelf zegt ze

hierover: “Aandachtig kijk ik naar de rijkdom van vormen, welvingen, structuren, schaduwen, afsnijdingen, lijnen en de tekeningen op het blad van deze ene plant. Door middel van isolatie krijgen delen een nieuwe zelfstandige rol in een nieuw beeld. Soms onherleidbaar soms zeer herkenbaar.” Met deze reeks van 30 gouaches debuteerde ze in Galerie Jansen Kooy in Warnsveld.

De keuze voor een bepaald palet laat ze niet (meer) aan het toeval over. Voor het schilderij *Studio Plant* experimenteerde ze nog met een soort persoonlijke kleurstaal: een collage van uitgescheurde kleurfragmenten uit tijdschriften die ze met elkaar in harmonie of juist in contrast probeerde te brengen. Tegenwoordig gebruikt ze voor het samenstellen van haar palet liever een bijzonder Japans boekje van Haishoku Soukan uit 1933 dat een soort staalkaart biedt van de meest subtiele kleurvarianten. Of ze laat zich inspireren door het palet van andere schilders.

Ze bepaalt van tevoren binnen welke combinaties ze wil blijven, omdat ze in het verleden soms teveel ‘losging’ op kleur, waardoor ze zelf het evenwicht waar ze naar zocht, verstoorde. Toch blijft het kiezen van de grondtoon vooral een kwestie van intuïtie. Wie anders dan zij zou bedenken dat een grondering in *Ligth Brown Drab*, een kleur die ze vond in het boekje van Soukan, bij uitstek geschikt is voor een winterlandschap rond het Twentse Hoge Boekel?

Hierna ontstond een aantal grotere, op planten geïnspireerde formaten in olieverf. Maar zoals bekend is het werken met deze verf een tijdrovend (en door de verfverduunners niet al te gezond) proces. Omdat ze graag met overlappingen en verschillende verflagen werkt, is ze actief op zoek gegaan naar alternatieven. Ze volgde een workshop waarin ze de mogelijkheden van bestaande en nieuwe verfsoorten verkende bij Verfmolen De Kat in de Zaanstreek. Voor het hierboven genoemde *Winter Forest* (Hoge Boekel,

2019) gebruikte ze bijvoorbeeld de acryl van Lascaux, maar ook olieverf. In combinatie met de nieuwe ‘mediums’ kun je met deze acryl transparant werken en bovendien zit er zoveel pigment in dat de kleur niet meer onderdoet voor (goede) olieverf. In de toekomst wil ze ook haar eigen eitempera gaan mengen. Ze vindt het heerlijk dat ze zich tegenwoordig goed opgespannen en gegrondeerde doeken kan veroorloven, al voorziet ze het linnen bijna altijd van een extra, gekleurde grondlaag.

Voor haar expositie in De Weemhof in Borculo maakte ze een serie kleinere doeken, ditmaal gebaseerd op de lange en vaak felle herfstschaduw van bladplanten. De restvormen van de bladeren lijken even belangrijk als de bladvorm zelf. De donkere schaduwpartijen, zowel ván als op de plantdelen, maken het beeld moeilijker ‘leesbaar’, dus abstracter.

Ook in Borculo liet ze veelkleurige doeken zien, zoals *Studio Plant* waarop de restruimtes fungeren als blad tegen een ondergrond van violet en groenblauw. Het gekozen kleurengamma wisselt per werk, maar ze ‘reageert’ altijd op een gekleurde grondtoon, een toon die gerelateerd is aan haar gemoedstoestand. Het valt op dat Liesbeth soms ook de structuur van het linnen gebruikt als beeldbepalend element.

Tussen het schilderen door experimenteert ze met nieuwe technieken en materialen. Als afleiding, maar ook om nieuwe ideeën op te doen. Recent nog heeft ze een aantal blinddrukken gemaakt op etspapier, waarna ze binnen het ontstane kader (feitelijk een leeg basreliëf) een afbeelding in oliepastel tekende.

Ook maakte ze een tekening van één van haar schilderijen op de ezel met daar omheen het atelier. Zoiets helpt je om scherp te blijven, vindt ze zelf. Daarnaast maakte ze een aantal tekeningen met oliepastel op papiersoorten

die van elkaar verschillen in dikte en/of structuur.

Voor de schilderijen met monumentale afmetingen is ze steeds grotere kwasten (spalters) gaan gebruiken, omdat ze zich niet teveel wil verliezen in details. Ze vindt het essentieel dat haar schilderijen zich ontwikkelen op het doek, tijdens de handeling van het schilderen. De lagen die ze aanbrengt moeten op elkaar reageren en in dat proces ontstaan vaak effecten die ook haarzelf verrassen.

Voor een reeks recente schilderijen stond een piepklein lid van de Calathea-familie ‘model’, een miniplantje dat ze kocht omdat ze de tekening van het blad “zo lekker hoekig” vond.

Door de fraai gekleurde en grafische bladvorm te vertalen naar een heel groot formaat, wordt het plantje meer dan zichzelf. In haar verfbehandeling ontstaat een nieuwe versie van het ‘Ding an sich’: een bijna magische intensivering van de realiteit in verf.

Liesbeth toont ons met haar grafische blik en haar bijzondere gevoel voor kleur een schijnbaar onwerkelijk, plantaardig universum. Een belevingswereld die voor de meesten van ons buiten bereik blijft, omdat wij er geen oog voor hebben. In haar bijna abstracte schilderijen toont ze ons de ontzagwekkende schoonheid van het natuurlijke, een kwaliteit die de romantici *het sublieme* noemden.

Liesbeth Piena schildert subliem: met hoofd en hart en met hart en ziel.

Jet van der Sluis

Oldenzaal, mei 2019